

našteti dohodki in obresti od kapitalovih presežkov, se iz Kranjskega deželnega zaklada vzame toliko, kolikor je še treba.

§. 5. Dobodki izpraznjenih učiteljskih služeb, kar se jih je narastlo od 1. januarija 1876. leta, naj se že ne plačajo v penzijski zaklad.

Podučne stvari.

Učitelj in kmet.

Nedavno sem poklical nekega očeta zaradi neporednega sina njegovega k sebi, da bi ga bil opomnil očetovskih dolžnosti. Prišel je na ponavljeni poklic k meni. Imela sva ta-le pogovor:

Kmet. Dobro jutro, šolmašter, kaj bi mi radi?

Učitelj. Rad bi, da bi vi svojega Tončka doma strahovali, kajti on je pohujšljivec vsem učencem v šoli in zunaj šole.

Kmet. Zakaj neki?

Učitelj. Za gotovo vem, da vaš Tonče od družih šolarjev denar za smodnik pobira in vi ste ga še v tem podpirali, da ste mu ga sami kupili in domu prinesli.

Kmet. Res je to, pa kaj je za to, saj ni šlo iz vašega denarja.

Učitelj. Ljubi moj! To je moja dolžnost in skrb, da vaš sin družih učencev ne zapeljuje in oškodava. Glejte! kako bi bili kmalu vi s sinom svojim nesrečni. V nedeljo popoldne je z dvema tovarišema na spašniku s ključem streljal; ključ se je bil razletel, k sreči ni nobenega nič zadelo.

Kmet. Naj si igrajo otroci; igra je nedolžna reč, to za-me ni nikaka nesreča, drugače če bi me požgal.

Učitelj. Ako si vi to v nesrečo ne štejete, kolika nesreča bila bi pa vašemu sinu za celo življenje, če bi ga bilo oslepilo.

Kmet. Naj ga hudič vzame, vsaj imam dost otrók.

Učitelj. Pa sem slišal, da mu tudi tobak kupujete za čikanje.

Kmet. Ne kupujem mu ga ravno ne, ampak iz svojega mošnjčka ga mu večkrat dam. Moji otroci vsi čakajo, še celó mali 7letni pankrt.

Učitelj. Prosim vas, ali ste vi res oče svojim otrokom!

Kmet. No, tako je. Tobak in smodnik sta cesarska reč, kakor je tudi šola cesarska reč. Vse more biti; če prej človek kaj zna, bolje je. Saj tudi starci streljamo in tobak pijemo.

Učitelj. Ako je tako, moram pota storiti, da poradni vaš sin iz šole izostane, da mi drugih šolarjev ne popači.

Kmet. Saj imam dosti dela doma, bo pa delal, vsaj bo še bolj prav.

Učitelj. Sin vaš pa tudi rad kolne in večkrat v šoli po šnopsu smrdi. Pomislite, da je to otrok še le v 11. letu.

Kmet. To sem ga vse jaz naučil. Kdo pa dandanes ne zna kleti in kdo se šnopsa brani?

Učitelj. No, ker hočete vi vse prav imeti, pa imejte! Poklical sem vas, da bi vas bil podučil; al ker vidim, da nič ne opravim, hodite z Bogom!

Moji bralci bodo gotovo si mislili, da je ta človek bil prismuknjen in mu je pameti manjkalo. Al ni temu tako. Bil je toliko odkritosrčen, da mi kar nič ni tajil ali prikrival in govoril, kar je mislil in kar je on za prav spoznal. Skoraj pa me je sram povedati, da se je to resnično godilo in sicer ne daleč od Ljubljane. Hvala Bogu! da v celi naši fari tacih ni pet, al gotovo je še eden preveč! Vsaj ne tožim rad čez su-

rovost neomikanega ljudstva; al priča naj je ta pogovor, kamo pridemo z izomiko ljudstva, če po načelih brezverske šole vrh tega še nekateri novokopitni učitelji sami ljuliko sejejo med ljudstvo!

Zgodovinske stvari.

Valvazor na Štajarskem.

Spisal P. pl. Radics.

Kar je preslavna Valvazorjeva knjiga „Ehredes Herzogthum Krain“ izhajati začela v ličnem novem natisu v Blaznikovi tiskarni Ljubljanski, kateri sem jaz, naprošen od gospodov izdateljev, kratek životopis dodal Valvasorjeve rodovine od njenega prihoda na Krajnsko iz Laškega do njenega pomrtja, obrnila se je iznova pozornost na to plemenito rodovino. Napotilo je tudi mene to, slediti dalje po zgodovini Valvazorjev, ki niso samo na Kranjskem, temuč tudi na Štajarskem po ženitvah in posestvih veliko čast in veljavo dosegli.

Priče temu so odlične slike (podobe) v gradu Plankenwartschem pri Gradcu. Sploh znana popotnikom, ki se po železnici iz Dunaja v Gradec ali iz Gradca na Dunaj peljejo, občudovana je romarska cerkvice „Strassengel“ z njeno gotiško stavbo in z njenim stolpom, ki je v mali obliki podoben Dunajskemu Št. Štefanskemu stolpu, iz gozdne goščave kvišku v sinji zrak strli in o katerem pravica celó pripoveduje, da jo je prav tisti stavbeni mojster zidal, ki je zidal Dunajsko stolno cerkev. Blizo te cerkvice, ki je bila patronica naših koncem unega stoletja prestalih Cistercenznih samostanov v Zatičini in Kostanjevici, pelje gozdna pot v lepi grad Plankenwart. V vzhodnem velikem stolpu tega grada se nahaja zbirka slik Valvazorjeve rodovine, večidel gospá.

Pred vsem se nam prikaže lepa postavna gospá, s posebno duhovitim pogledom, črno oblečena, to je Ana Rozina Valvazorjeva, rodom grofinja Barbo-Waxensteinska, — potem gospá v beli obleki z dragocenimi čipkami, to je Ana Kristina Valvazorjeva, rodom grofinja Schrottenbach, — dalje Ana Marija Valvazorjeva, rodom baronica Rauber — gospá s sila ostrim zapovedajočim obrazom; sivi njeni lasje, ki obdajajo ponosno glavo, in pa črno-siva obleka dajejo posebno resnobo tej gospej; dalje vidimo ondi Ano Elizabeto, rodom pl. Rabatta-Dornberg, ki se odlikuje v svilni rujavi obleki, — in z dragoceno okinčano glavo nam stopi nasproti Ana Eliza, rojena grofinja Auersperg. Potem pa ogledujemo dva možka iz rodovine Valvazorjeve: barona Ivana Karola Valvazorja v črni dvorni obleki z veliko alonž-baroko in pa mladega Jerneja Valvazorja v lični rujavi obleki. Al koj zagledamo zopet dve gospé Valvazorke, namreč Emerancijo Valvazor, rojeno grofinjo Khisl in pa najkrasnejšo izmed vseh — res pravo čudo ženske lepote — Agnezo Valvazor, rojeno baronico Scheyr.

Na vseh slikah vidimo grb Valvazorjev, ki na zgornjem zlatem polji kaže črnega orla, na srednjem rdečem tri bele stolpe, na spodnjem modrem pa zlati šah.

Al tudi drugej na Štajarskem se nahajajo spominki na Valvazorja. Tako na Laškem (Tüffer) na zidu pokopališča dekaniji nasproti, ki je bil nekdanj na cerkvi bolnišnični, katere pa dandanes ni več in ki jo je ustanovil Valvazor. Ta spominek, lepo en basrelief izpeljan, kaže v 8 podobah vstajenje od mrtvih. Ravno tako lične se kamnitne podobe viteza s svojo z zagrinalom zakrito gospó. Napis na tem spominku

se glasi: „Confidite, ego vici mundum! Ich bin die Auf-
erstehung und das Leben, wer an mich glaubt, der wird leben,
ob er gleich stirbt, und der da lebt und glaubt an mich, der
wird nimmer sterben. Hier liegt begraben der Edl und Ehren-
veste Herr Joh. Bapt. Valvasor zum Thurn am Hart und
Pfandinhaber der Herrschaft Tyffer der gestorben ist am 2. Tag
November des 1581 Jahr und seine Frau Emerantia die eine
geborne Kislin und gestorben ist am 19 Tag Januarii des
1572 Jahres der sell. Gott genedig und barmherzig sein Wille
Amen.“

Naposled naj še omenim, da tudi na nekdanjem
pokopališči mestne fare Mariborske počiva en Val-
vazor, namreč baron Karol Valvazor, ki je po
Mariborskem mrtvaškem spisku ondi leta 1761. umrl,
57 let star.

V opatiji Št. Lambrehta 11. julija 1877.

Podobi Andreja in Herberta Turjaškega.

Popisal Jero Orbinov.

Sin Ivana Herberta Turjaškega (Auersperg) Jurij
Žiga Turjaški, rojen 1678., je kupil leta 1730. grad
„Kirchberg am Wald“ na gornjem Štajarskem.

Misliti se sme, da je on podobi, o katerih doli go-
vorim, shranil v gradu Kirchberg.

Leta 1795. je grof Žiga Turjaški grad Kirchberg
prodal Jožefu Neugebauru z vsem pohišjem.

Ko je jel Kirchberg propadati (pod katerim po-
sestnikom — mi ni znano), kupil je grof Wurmbbrand,
sorodnik rodbine Turjaške in posestnik grada, ki mu
je zgornja Radgona ime, na slovenskem Štajarskem
od posestnika grada Kirchberg kacic 30 podob rod-
bine Turjaške. Med temi podobami ste bili tudi dve
dveh slavni mož, katerih imena se blišče v zgodovini
slovenski — podoba namreč grofa Andreja Turja-
škega z napisom: „*Andre von Auersperg, General-Obr-
ster zu Karlstadt, hat am 22. Juni, am Fest St. Achazi
1593 bei Sissek auf den windischen Grenzen mit 4000
Christen 20.000 Türken angegriffen, darunter 18.000
samt dem Hassan Pascha von Bosnien durch Gottes
gnädigen Beistand im freien Felde aufs Haupt geschla-
gen und erlegt, von der Christen Seite aber nicht über
50 umkommen.*“

Druga podoba Herberta Turjaškega z napi-
som: „*Herbert Lieutenant der croatischen Grenze in letno
štev. 1572.*“

Leta 1854. bili ste še ti podobi očedeni in presli-
kani v gradu zgornja Radgona.

Ali ste še sedaj tam, mi ni znano; zanimivo bi pa
bilo, to pozvedeti za gotovo. Lahko bi nam vstregel
kak Radgonsk rodoljub, ako bi se potrudil v zgornjo
Radgono in nam o tem poročal.

Zabavno berilo.

Angora.

Zgodovinski-romantičen obraz.

2.

(Dalje.)

„Vražji blazen!“ — hudoval se je Kazančić du-
ševno, ker se je bilo tako zasuknilo to — „skazil nam
bode to vrlo vstajo; ta surovi narod je bil usmiljenja
vreden poprej, ali zdaj? — uh, to so otroci in svoje
bojazni sužnji, pa takov ljud bi bil naš gospodar!“

„Jaz sam“ — kričal je zopet derviš, zadovoljen je
bil z učinkom svoje grožnje — „jaz sam pojdem k
sultanu in pripeljem njegove vojske vodnike, zato da
se vresničijo besede prorokove, ki pravi: in napojim
vas s krvijo vaših sovražnikov! A časna in večna ko-
rist ne mine potrpežljivega človeka!“

Popolnoma je veroval babjeverski bojazni svojih
poslušalcev, — veroval, da ne prestopijo črte, ki je bil
naredil jo v zraku, obrnil se je toraj in svobodno je
korakal k serajlu, kakor bi bil on bil njegov gospod;
spoštljivo so mu straže umikale se s pota, kdo bi se
drznil, da bi bil ustavil derviša Abdallaha korake?

„Bog daj!“ — opomnil je zopet Kazančić sam sebi
in jezno gledal za odhajajočim dervišem — „če je Ba-
jazet dobrovoljen; zapodil bode blazna, a ta abotna
čreda se promeni v trumo besnih vragov!“

„Nu, vojvoda!“ — ogovoril ga je tiho Jefrem, ki
je bil zopet pridružil se mu — „skazilo se je nam, ta
šlevasti derviš je pokazil najkrasnejšo vstajo, ki je
kedaj pogubo pretela Kriščeve vere vragu. Ta topi
ljud ni vreden ničesar, suženj je svoje strasti in svo-
jega babjeverstva; naše osvobojenje ima v nas samih
svojo korenino, to bode poslé moja vera in moje pre-
pričanje!“

„Pa moje tudi!“ — pritegnil je Kazančić — „ali
vendar ne bomo smeli zametati vseh tujih pomoči,
katere nam bode pošiljal Gospod Bog. Strpi le do
konca, meni se zdi, da zopet slišim njih milostno godbo:
ubijte ga! Oj, sveti Sava, ta vrišč mi hrmí še zmirom
po ušesih tako, kakor bi cela truma šakalov ves dan
tulila mi v uha!“

A ni bil prazen vojvodin up; zaničevali so derviša
v sultanovih sobanah, osramoten je primotavilil iz se-
rajla, strastna zlost je švigala iz njegovih oči, raztrgani
plašč je kar plapolal za njim v zraku, več, nego pol
njegovega telesa je bilo nagega, z rokama je mahal po
zraku in s hripavim glasom je kričal:

„Allah ga je pogubil pred svojim obličjem, dal ga
je njegovim sovražnikom v pesti!“

Samo eden strašljiv, ali kratek hrup je bil odgovor
tem besedam, zopet je bilo vse tiho, a ta tihota je bila
morda strašnejša od poprejšnje grožnje, strasti, skoro
blazniške, razvemale so se mu v prsih; vsakdo je iz-
buljenih oči gledal in pesti krčil o derviševih burkah,
vsakdo je žilil vrat, da bi ni besede ne bil preslišal
hude kletvine, katera je deroče valila se iz derviševih
ust na sultana.

Abdallah se je sklonil k zemlji, nabrskal je prsti
v desnico, zagnal jo je proti serajlu in vskriknil je:
„Proklet bodi, zasmehovavec prorokove vere! kakor ta
zemlja, tako naj se razprši tvoja vlada in tvoja moč,
da bodo zaničljivo teptali po njej tvoji sovražniki;
tvoje teló naj strohni na tuji zemlji, še po smrti naj
bode na zasmeh tvojim sovražnikom! Allah-il-Allah!“ —
povzdignil je glas, da je bilo čudovito, kako more iz
takih starih prsi priviti se tak prosunljiv krič — in da
niso prsi razskočile se mu — „tvojega života ure so
seštete in konec je tvojega zasmeha, s katerim skruniš
prorokove zakone, odpadnik! — Da!“ — obrnil se je
v množico, ki je njegove besede poslušala neizmerno
nestrpnost — „krivoverec je to — in odpadnik, a njegovo
bivališče je satanovo gnjezdo! srečen bode, kdor le en
kamen premakne v tem bivališči, da bi se zgrudilo in
promenilo v grehotno grobišče, s prorokom vred bode
godoval, kdor svoje orožje pobarva s krvijo grešnikovo,
ki je doslé bil sultan! Naj pogine odpadnik — ya
gaza, ya džedid!“ *) — vskriknil je in z roko mahal
po zraku, kakor bi bil rane sekal.

*) Ali smrt ali pa zmaga.